

Vedlejší následky

Koná-li jednající v mezích svého práva, ale prostřednictvím realizace chování jinak právem dovoleného sleduje poškození druhého účastníka právního vztahu, jedná se sice o výkon práva, ale o výkon práva závadný, kdy jednání a jeho výsledek se snad zcela shodují s výsledkem, který mělo právo na zřeteli, ale kdy jednání bylo učiněno nikoliv za účelem dosažení výsledků, k jejichž docílení byla jednajícímu propůjčena ochrana, nýbrž aby bylo dosaženo výsledků jiných, které jsou jinak považovány za nevíтанý vedlejší následek tohoto jednání

Koná-li jednající v mezích svého práva, ale prostřednictvím realizace chování jinak právem dovoleného sleduje poškození druhého účastníka právního vztahu, jedná se sice o výkon práva, ale o výkon práva závadný, kdy jednání a jeho výsledek se snad zcela shodují s výsledkem, který mělo právo na zřeteli, ale kdy jednání bylo učiněno nikoliv za účelem dosažení výsledků, k jejichž docílení byla jednajícímu propůjčena ochrana, nýbrž aby bylo dosaženo výsledků jiných, které jsou jinak považovány za nevíтанý vedlejší následek tohoto jednání. Takový výkon práva, i když je se zákonem formálně v souladu, je ve skutečnosti výkonem práva jen zdánlivým; účelem zde není vykonat právo, ale poškodit jiného, neboť jednající v rozporu s ustálenými dobrými mravy je přímo veden úmyslem způsobit jinému účastníku újmu, zatímco dosažení vlastního smyslu a účelu sledovaného právní normou zůstává pro něho vedlejší a je z hlediska jednajícího bez významu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.6.2000, sp. zn. 21 Cdo 992/99)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci o 117.565,80 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 19 C 182/97, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. května 1998, č. j. 14 Co 124/98-39, tak, že dovolání žalobce zamítl.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal, aby mu žalovaný zaplatil 117.565,80 Kč s 21% úrokem od 28. 3. 1997 do zaplacení. Žalobu odůvodnil tím, že žalovaný byl dne 15. 9. 1996 dlouhodobě přeložen k výkonu práce v zahraničí na zastupitelský úřad v D. Následujícího dne 16.9. 1996 sdělil žalovaný velvyslanci, že je jeho „neměnným rozhodnutím“ rozvázat pracovní poměr výpovědí a s ohledem na toto sdělení se účastníci dne 17. 9. 1996 dohodli na skončení pracovního poměru dohodou. Protože žalovaný odjel z místa výkonu práce v zahraničí dne 18. 9. 1996 po dvou dnech pobytu, aniž by vykonával v místě přeložení jakoukoliv práci, představují za dané situace žalobcem vynaložené náklady na leteckou přepravu žalovaného a jeho rodinných příslušníků a na přepravu svršků do místa přeložení a nazpět, na které by měl jinak žalovaný právo, bezdůvodné obohacení žalovaného na úkor žalobce.

Obvodní soud pro Prahu 9 rozsudkem ze dne 25. 9. 1997 č.j. 19 C 182/97-20 žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Dospěl k závěru, že náklady vynaložené v souvislosti s cestou žalovaného do místa jeho přeložení a zpět nelze považovat za bezdůvodné obohacení získané plněním bez právního důvodu, neboť právním důvodem cesty žalovaného bylo přeložení a právním důvodem jeho návratu potom dohoda o skončení pracovního poměru. Podle názoru soudu prvního stupně žalobce také neprokázal, že by poskytnuté plnění bylo bezdůvodným obohacením získaným plněním na základě neplatného právního úkonu.

K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 21. 5. 1998 č.j. 14 Co 124/98-39 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení, a vyslovil proti svému rozsudku přípustnost dovolání „pro otázku, zda § 7 odst. 2 zák. práce může být podkladem pro vrácení náhrad některých výdajů poskytnutých zaměstnancům rozpočtových a příspěvkových organizací s pravidelným pracovištěm v zahraničí“. Odvolací soud vyšel ze skutečnosti, že částky, kterých se žalobce domáhal, představují náklady vynaložené v souvislosti s pravidelným pracovištěm v zahraničí, které jsou upraveny nařízením vlády č. 62/1994 Sb., a že podle ustanovení § 17 zákona č. 119/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů, zaměstnanci přidělenému k výkonu práce v zahraničí, který je odměňován podle zvláštních předpisů (mj. též podle výnosu ministra zahraničních věcí č. 013.147/62), přísluší za dny cesty do místa přidělení a zpět a při pracovních cestách v zahraničí náhrady jako při zahraniční pracovní cestě. Na tomto základě dovodil, že žalovaný na náhradu nákladů spojených s jeho přepravou včetně členů rodiny i s přepravou jeho osobních věcí měl nárok. Důvodem placení těchto náhrad bylo právě jeho vyslání k výkonu práce do zahraničí podle § 38 odst. 3 zák. práce s místem přidělení v D., a z těchto důvodů nelze považovat poskytnuté plnění za bezdůvodné obohacení získané plněním bez právního důvodu (plnění z neplatného právního úkonu nepřichází podle názoru odvolacího soudu v úvahu). Protože žalobce neprokázal své tvrzení, že mu v souvislosti s jednáním žalovaného vznikla škoda, a protože „nemůže tvrdit, že žalobce (správně žalovaný) cokoliv porušil“, není dána příčinná souvislost mezi údajným porušením § 38 odst. 3 zák. práce žalovaným a údajným vznikem škody, a z těchto důvodů nebylo možné „nárok podřadit ani pod příslušná ustanovení zákoníku práce týkající se náhrady škody“. Odvolací soud nepovažoval za možné akceptovat názor žalobce, jestliže se domáhal přiznání požadované částky „přímým použitím § 7 zák. práce“, neboť v tomto ustanovení se jen „souhrnně definovalo výkladové pravidlo při použití jiných ustanovení zákoníku práce“ a toto ustanovení „nezakládá samo o sobě žádný hmotný nárok, pouze se použije tam, kde je dána zákonem smluvní volnost při úpravě některých vztahů mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, na hodnocení jejich smluvních ujednání“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. „V souladu se závěry odvolacího soudu, že § 7 odst. 2 zák. práce se použije tam, kde je dána zákonem smluvní volnost při úpravě některých vztahů mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem“, dovolává se „použití tohoto ustanovení při porušení dohody o délce přeložení do jiného místa výkonu práce podle § 38 odst. 3 zák. práce žalovaným“. Zdůraznil, že žalovaný byl srozuměn s tím, že byl vyslán se svou rodinou na zastupitelský úřad v D. na čtyři roky (tj. po dobu nezbytné provozní potřeby zaměstnavatele), a že v souvislosti s jeho přeložením žalobce vynaložil značnou částku. Tím, že žalovaný nedodržel tuto dohodu a vynutil si předčasné odvolání ze zastupitelského úřadu v D., došlo k vynaložení finančních prostředků, se kterými se nepočítalo a které by nebyly vynaloženy, kdyby dohodu o dlouhodobém vyslání dodržel. V souvislosti s jednáním žalovaného vznikla žalobci škoda, která byla spojena i s vysláním nového zaměstnance s jeho rodinou na zastupitelský úřad v D. Žalobce navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a aby věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. a že jde o rozsudek, proti kterému je i podle ustanovení § 239 odst. 1 o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Podle ustanovení § 7 odst. 2 zák. práce nikdo nesmí výkon práv a povinností vyplývajících z pracovního poměru zneužít na újmu jiného účastníka pracovněprávního vztahu.

V posuzované věci bylo z hlediska skutkového stavu zjištěno, že žalovaný, který pracoval u žalobce na základě pracovní smlouvy ze dne 11.6.1981 jako odborný referent, byl dne 15.9.1996 přeložen k dlouhodobému výkonu práce v zahraničí na zastupitelský úřad v D. V rámci příprav na tento pobyt žalovaný kromě jiného zaplatil předem nájemné za svůj byt v P. na dobu od září 1996 do srpna 1997, prodal jeden rok starý osobní automobil Škoda Felicia GLXi, jeho manželka rozvázala pracovní poměr a stanovením individuálního studijního plánu byla provedena úprava školní docházky jeho dcery na základní škole. Dne 15.9.1996 přicestoval i s manželkou a dcerou do D., dne 16.9.1996 sdělil velvyslanci, že rozvazuje pracovní poměr, dne 17. 9. 1996 předal velvyslanci výpověď z pracovního poměru „s tím, že pracovní poměr skončí k 30. listopadu 1996, pakliže nebude uzavřena dohoda o dřívějším skončení pracovního poměru“. Téhož dne se účastníci dohodli s ohledem na „zájem ZÚ na včasném, efektivním a kvalitním obsazení místa na obchodním úseku“ o rozvázání pracovního poměru dohodou dnem 18.9.1996. Žalovaný i s rodinou odcestoval dne 18.9.1996 nazpět; náklady na přepravu žalovaného i jeho rodinných příslušníků a náklady na přepravu svršků v celkové výši 117.565,80 Kč platil žalobce.

Otázka, v čem lze spatřovat postup, který je v rozporu s ustanovením § 7 odst. 2 zák. práce, a jaké důsledky má pro vzájemné právní vztahy účastníků pracovního poměru, nebyla v rozhodovací praxi soudů doposud řešena a ani právní nauka se dosud tímto problémem výraznějším způsobem nezabývá.

K realizaci práva a naplňování jeho obsahu, dochází - obecně vzato - jednak prostřednictvím veřejnoprávních aktů (vydáváním individuálních aktů aplikace práva), vydáváním aktů řízení - individuálních i normativních interních instrukcí a dále - jako je tomu v posuzované věci - výkonem práva na základě soukromoprávních úkonů. Vlastní výkon práva je třeba důsledně odlišovat od širěji pojímaného dovoleného chování podle práva vyjádřeného zásadou, že právem každého je činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá (srov. čl. 2 odst. 4 Ústavy České republiky vyhlášené pod č. [1/1993](#) Sb.), neboť bezpochyby ne každé chování, které není protiprávní a které je tak řečeno bezúhonné, může představovat uplatňování subjektivního práva jako takového.

V právních vztazích, ve kterých jsou vztahy účastníků charakterizovány jejich vzájemnou rovností, je výkonem práva převážně míněno uskutečňování subjektivního práva (dovoleným) chováním jeho subjektu, které spočívá v konání právních úkonů a vyžadování splnění povinnosti od druhého, včetně uplatnění práva na státní ochranu ohroženého či poškozeného subjektivního práva (srov. Knapp, V.: Teorie práva, 1. vydání, Praha, C.H.Beck 1995, str.181 a násl.). Subjektivní právo lze uskutečňovat, mimo výše uvedeného, rovněž dovoleným chováním, jemuž sice nelze přiznat charakter právního úkonu, protože samo o sobě nesměřuje ke vzniku, změně nebo zániku právních vztahů, a kterým ani

není vyžadováno splnění povinnosti od druhého, ale které se uskutečňuje s vůlí způsobit právní následky, popř. vytvořit předpoklady pro další právní postup. Jde o tzv. faktické úkony, jimiž je v pracovněprávních vztazích vykonáváno (konzumováno) právo z právním úkonem již založeného právního vztahu, jako je kupř. rozhodnutí o organizační změně v pracovním poměru, rozhodnutí o rozvržení týdenní pracovní doby, písemné upozornění na možnost dání výpovědi (§ 46 odst. 1 písm. f) i.f. zák. práce), předchozí souhlas příslušného odborového orgánu podle ustanovení § 59 odst. 2 zák. práce apod.

Objektivní právo předpokládá, že výkon subjektivního práva směřuje k uskutečnění cíle sledovaného právní normou. Z logiky věci, dané vzájemně opačným postavením zúčastněných stran, vyplývá, že výkon subjektivního práva (vynucení splnění subjektivní povinnosti) může mít někdy za následek újmu na straně povinného subjektu, což by bylo možné vnímat jako rozpor s obecně přijímaným právním pravidlem, že každý se má chovat tak, aby nerušil práva jiného. Nelze mít pochybnosti o tom, že v pracovněprávních vztazích bývá rozvázání pracovního poměru některým ze způsobů skončení pracovního poměru uvedených v ustanovení § 42 odst. 1 zák. práce pro účastníky z hlediska jejich zájmů nanejvýš výhodné, neboť výkon nezadatelného práva ukončit zákonem stanoveným způsobem pracovní vztah, má pro druhého účastníka nikoliv ojediněle za následek vznik určité újmy. Je tomu tak nejen tehdy, jestliže je pracovněprávní vztah rozvazován bez zřetele na stanovisko druhé strany jednostranným právním úkonem, ale i v případě, jestliže je pracovní poměr rozvázán - jak tomu bylo také v posuzované věci - na základě souhlasného projevu vůle dohodou obou účastníků pracovněprávního vztahu. Protože však výkon práva vylučuje protiprávnost, protože stejný stav nemůže být současně stavem právním i právu se přičícím, je třeba, vycházející ze zásady „neminem laedit, qui iure sui utitur“, chování, které směřuje k zákonem předpokládanému výsledku, považovat za dovolené i tehdy, je-li jeho (eventuelním) vedlejším následkem vznik majetkové, popř. nemajetkové újmy na straně dalšího účastníka právního vztahu.

Výkon práva, jak již bylo uvedeno, postrádá protiprávnosti, děje-li se v souladu s právem. Objektivní právo předpokládá, že výkon práva směřuje k uskutečnění cíle sledovaného právní normou. Jestliže však jednajíc sice koná v mezích svého práva, ale prostřednictvím realizace chování jinak právem dovoleného sleduje poškození druhého účastníka právního vztahu, jedná se sice o výkon práva, ale o výkon práva závadný, kdy jednání a jeho výsledek se snad zcela shodují s výsledkem, který mělo právo na zřeteli, ale kdy jednání bylo učiněno nikoliv za účelem dosažení výsledků, k jejichž docílení byla jednajícímu propůjčena ochrana, nýbrž aby bylo dosaženo výsledků jiných, které jsou jinak považovány za nevídaný vedlejší následek tohoto jednání. Takový výkon práva, i když je se zákonem formálně v souladu, je ve skutečnosti výkonem práva jen zdánlivým; účelem zde není vykonat právo, ale poškodit jiného, neboť jednajíc v rozporu s ustálenými dobrými mravy je přímo veden úmyslem způsobit jinému účastníku újmu, zatímco dosažení vlastního smyslu a účelu sledovaného právní normou zůstává pro něho vedlejší a je z hlediska jednajícího bez významu. Toto zneužití výkonu subjektivního práva (označované rovněž jako šikana), kdy je výkon práva ve skutečnosti toliko prostředkem umožňujícím poškodit jiného účastníka pracovněprávních vztahů, ustanovení § 7 odst. 2 zák. práce nepřipouští.

Dovolatel se „dovolává použití“ tohoto ustanovení z toho důvodu, že žalovaný nedodržel předpokládanou délku pobytu v místě trvalého přeložení, se kterou byl původně srozuměn, „vynutil si předčasné odvolání ze zastupitelského úřadu“ a v důsledku toho došlo k vynaložení finančních prostředků, „se kterými se nepočítalo“ a které by jinak nebyly vynaloženy. Vzhledem k výše uvedenému se tedy jednalo o to, zda žalovaný při rozvazování pracovního poměru, jímž si vlastně podle názoru žalobce své odvolání „vynutil“, byl žalovaný veden přímým úmyslem žalobce poškodit.

V posuzovaném případě z výsledků dokazování vyplývá, že v důsledku rozvázání pracovního poměru účastníků, popřípadě v souvislosti s výkonem práva žalovaného skončit pracovní poměr, vznikla žalobci újma spočívající v tom, že vynaložil náklady na přepravu žalovaného i jeho rodinných příslušníků a náklady na přepravu jejich svršků v celkové výši 117.565,80 Kč. I když právní důvod, na jehož podkladě byly tyto náklady poskytnuty, je založen příslušnou úpravou danou zákonem č. [119/1992](#) Sb., o cestovních náhradách, (ve znění změn a doplňků) a nařízením vlády č. [62/1994](#) Sb., o poskytování náhrad některých výdajů zaměstnancům rozpočtových a příspěvkových organizací s pravidelným pracovištěm v zahraničí, lze rovněž připustit, že z hlediska žalobce byly tyto náklady vynaloženy neúčelně, resp. nadbytečně, neboť stejné náklady musel vynaložit na vyslání dalšího zaměstnance. Z výsledků dokazování ale nevyplývá, že žalovaný byl při cestě do místa přidělení v zahraničí a následně při jednání o rozvázání pracovního poměru přímo veden úmyslem způsobit žalobci tuto újmu. Z obsahu spisu se podává, že zmíněná újma je spíše výše uvedeným nevíтанým vedlejším následkem jednání žalovaného, což samo o sobě neumožňuje učinit závěr o zneužití práva. Okolnost, že žalovaný nevážil dostatečně předem všechny souvislosti dlouhodobého pobytu v zahraničí a - jak se podává z výpovědi jeho manželky - postoje svých rodinných příslušníků k tomuto pobytu, rovněž nepředstavuje možnost spatřovat v jeho následném jednání po příjezdu do místa dlouhodobého přidělení zneužití práva rozvázat zákonem stanoveným způsobem vzájemný pracovněprávní vztah účastníků.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů věcně správný. Protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelem tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl postížen některou z vad uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 o.s.ř. nebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobce podle ustanovení § 243b odst. 1, části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ochrana spotřebitele \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovněprávní vztah \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určení otcovství \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Jméno v obchodní firmě právnické osoby](#)
- [Dokazování](#)